

Marta Dajana Carti

## L'approcio di Benedetto XVI alla bioetica nel contesto d'altri modelli attuali

Rim: Ateneo Pontificio Regina Apostolorum, 2016; 334 str.

Danas međunarodnu scenu bioetičkih publikacija okupiraju djela konzekvencijalističkog usmjerenja ignorirajući i zapostavljajući antropološku dimenziju u aktualnim bioetičkim raspravama. Razlog toga zapostavljanja antropološke dimenzije može biti i u obrisima naše današnje kulture i mentaliteta, koji na neki način zazire od metafizike i svega onoga što je povezano s njome. No, uzevši u ruke djelo Marte Dajane Carti *L'approcio di Benedetto XVI alla bioetica nel contesto d'altri modelli attuali* (Pristup Benedikta XVI. bioetici u kontekstu drugih modela) zamjećujemo kako se ono razlikuje od ostalih, bazirajući se na direktnom/indirektnom pristupu Josepha Ratzingera, kasnije Benedikta XVI., određenim bioetičkim problematikama. Samo djelo plod je dugogodišnjeg rada i istraživanja tijekom doktorskog studija dr. Carti. Sastoji se od pet poglavlja koja su tematski podijeljena na tri dijela: prvi dio A odnosi se na učenje Benedikta XVI., drugi dio B odnosi se na postojeće modele bioetike te treći dio C - finalna sinteza u kojoj se verificira konzistentnost ovog novog pristupa. U vezi sa samom strukturom djela primjećuje se kako se dr. Carti odlučuje za induktivnu metodu, pri tome analizirajući različita djela i govore Josepha Ratzingera i Benedikta XVI. koja se dotiču bioetičke problematike. Prvo poglavlje posvećeno je toj analizi, iz čega proizlaze određeni krucijalni koncepti, koji se prožimaju u svim njegovim djelima kao što su, primjerice: osoba, istina, sloboda, integralni razvoj čovjeka, interdisciplinarni dijalog i transcendentna nada.

Joseph Ratzinger, s obzirom na svoju istaknutost teološke misli, prvenstveno impostira svoj pristup bioetici u *Teologiji i metafizici*. Na prvu ruku mnogi će pomisliti kako Ratzingerov pristup nema za ponuditi ništa novo, doli ono isto što se već nalazi u službenim dokumentima Katoličke Crkve koji se osvrću na određene

bioetičke probleme. No, kao rezultat već spomenute induktivne metode dobije se *zlatni presjek*, koji krase pristup Benedikta XVI. bioetici, u obliku relacijske antropologije. Relacijska antropologija počiva na Ratzingerovu shvaćanju osobe, koje nadilazi esencijalističko Boetieovo poimanje iznalazeći svoje izvorište u hebrejskoj riječi pānīm (lice), odnoseći se više na egzistencijalnu dimenziju ljudskog bića, a ne esencijalnu (str. 87.). Drugim riječima, biti čovjekom znači preko svoje tjelesnosti biti u neprestanom dijalogu s drugima, tj. osoba nije subzistentna sama za sebe, već je u stalnoj relaciji. Nadasve, bitnost definiranja samog pojma osoba te njegov prikaz kroz povijest ogledaju se u posvećenosti većeg dijela drugog poglavlja samo toj problematici. Kristalizacija samog pojma pridonijela je jasnom definiranju onoga na čemu zapravo počiva relacijska antropologija, njenih prednosti i slabosti. Upravo do određene jasnoće dovodi nas dr. Carti ukazujući na tri bitne dimenzije osobe, „biti od“, „biti za“ i „biti s“, a rezultat su odraza *imago Dei* u čovjekovoj osobi (str. 96.). No, to je samo polazišna točka za dr. Carti jer tu postavlja pitanje zbog kojeg je i djelo nastalo. Je li ta relacijska antropologija nov model u bioetici, koji bi nadomjestio nedostatke već postojećih i rasprostranjenih modela u svijetu? Stoga se drugi dio knjige, počevši trećim poglavljem, upravo posvećuje tome, tj. predstavljanju rasprostranjenih i najraširenijih bioetičkih modela. Među predstavljenim modelima ističu se i određene slabosti kojima su popraćeni, tako modeli koji se zasnivaju na biocentrizmu nemaju ispravno etičko utemeljenje bez antropologije, jer jedino čovjek može prepoznati i savjesno i odgovorno prihvatiti moralne norme. Štoviše, dr. Carti ne zauzima samo kritičan stav prema tzv. „laičkim modelima“, već i prema onima katoličkog nadahnuća, ukazujući na njihovu nedostatnost jer se oslanjaju na esencijalistički koncept osobe. Četvrto poglavlje na prvi pogled daje međunarodnom čitatelju određeni dojam kako se ne uklapa u cjelinu i prvotnu ideju samoga djela, no ono se zapravo nadovezuje na treće poglavlje. Za nas je ono od bitne važnosti jer nam po prvi put daje kritički prikaz i analizu aktualne bioetičke situacije u Hrvatskoj. Opisujući trenutačnu situaciju autorica ukazuje na nekonzistentnost ustaljenog rascjepa na tzv. „laičku“ i „katoličku“ bioetiku, koja se zasniva na predrasudama prema religiji i svjetonazoru. Određena kritika ne samo da je upućena zastupnicima „laičke“ bioetike, kao što je Ante Čović sa svojom integrativnom bioetikom,<sup>1</sup> već i prema zastupnicima „katoličke“<sup>2</sup> bioetike, kao što su Ivan Fuček i Tonči Matulić.

Treći dio knjige, tj. finalna sinteza, predstavlja rezultat usporedbe između Ratzingerova pristupa u obliku relacijske antropologije i već postojećih modela. Testiranje

1 Dr. Carti zaključuje kako je integrativna bioetika disciplina koja nije u stanju pružiti određeni normativ, već samo određenu usmjerenost. Zasnivajući se na biocentrizmu ne pruža valjanu osnovu za bioetiku.

2 Dr. Carti se osvrće na tzv. „katoličke“ pristupe bioetici, ukazujući na činjenicu kako pružaju valjanu osnovu za bioetiku, no problem predstavlja ne pridavanje dovoljne pažnje relacionalnosti zbog toga što se oslanjaju na Boetieovo poimanje osobe.

primjenjivosti i normativnosti ovog novog pristupa i njegovu efikasnost dr. Carti nastoji demonstrirati na bioetičkim problemima pobačaja i eutanazije. U slučaju pobačaja upravo ta relacijska dimenzija čovjekove osobe dolazi do izražaja jer „... ‘biti za’ drugoga kod majke ne ograničava njenu osobu i slobodu, već upotpunjuje njezinu individualnost ukoliko ona ostaje otvorena za drugoga za život nerođenog (...) Zatvoriti se za drugoga, konkretnije za nerođeno, u izboru pobačaja, ranjava osobu u svojoj konstitutivnoj relacionalnosti“ (str. 281.). Peto poglavlje ujedno daje i odgovor na pitanje koje postavlja dr. Carti - je li relacijska antropologija još jedan novi model? U njemu zaključuje kako „...pristup Benedikta XVI ne formira jedan potpuno novi bioetički model u usporedbi sa ostalim bioetičkim modelima s katoličkim nadahnućem...“ (str. 296.). Stoga, pristup Benedikta XVI. bioetici u vidu relacionalne antropologije više predstavlja „jednu novost“ koja „...može biti korisna bioetici, zato što, u usporedbi s drugim katoličkim pristupima (pristup Pellegrina-Tomasme i Sgreccinog), snažno ističe relacijski aspekt pri donošenju bioetičkih odluka, u kojima prije svega trebaju biti uzete u obzir nepovredivo dostojanstvo osobe i njena relacijska dimenzija, koje prema Benediktu XVI./Josephu Ratzingeru su prava bit osobe“ (str. 297.). Znanstveni doprinos ovoga djela odlikuje se u tome da već postojećim modelima, koji se zasnivaju na antropologiji i metafizici, pruža nadopunu i ekstenziju u vidu relacijske antropologije. Na kraju krajeva, iz ovoga djela vidimo nesavršenost postojećih bioetičkih modela, no i spremnost pojedinih zagovornika da preispitaju slabosti i pronađu epistemološka poboljšanja. Knjigu dr. Carti toplo preporučujem svima koji su zainteresirani više saznati o bioetici s uporištem u metafizici i relacijskoj antropologiji.

**Anto Čartolovni**